

HEA ENERGIA FESTIVAL

MARGARET TALI

Üheteistkümmes „Augusti tantsufestival“ (16.–31. augustini 2005) näitas end suvemeeleoludele vastava ja üdini publikukeskse festivalina. Kanuti gildi tantsuteatrist on lühikese aja jooksul saanud hea õhkkonna ja alternatiivse programmiga etenduspaik, mis toob peale igapäevase tantsukeskuse tegevuse inimesi kokku ka erinevate festivalide ajal. „Augusti tantsufestivali“ etendused olid seekord hajutatud kahele nädalale ja toimusid paari-kolme päeva tagant. Selle asemel et olla esmajoones esinejate ja koreograafide kohtumise ja kontaktide sõlmimise platvormiks, oli festival selliselt kavandatud eelkõige publikule mõeldes.

Festivali programmi järgi otsustades näisid tantsu identiteedi mõtestamine ja muud sellega seotud küsimused olevat mõneks ajaks kõrvale heidetud. Sellest ka üldine pluralism festivali etenduste valikus. Kahe(või kolme?)poolse vaikiva kokkuleppe alusel ei lähe inimesed enam tantsusaali otsima „tantsu“ ja „ilusat liikumist“, vaid pigem noppima ideid ja miks mitte otsima ka inspiratsiooni. Kaasaegne tants kasutab videot, heli, teksti, valgust ja liikumist, tantsuetenduse formaat lubab seda kõike sünteesida spontaanselt. Minu arvates peegeldas see festival erinevaid kultuurialasid läbivaid mõttesarnasusi: nende lähtepunkt vahendite valikul võib olla küll erinev, kuid meetodid ja eesmärki on tihti samad. Üha enam püüavad kultuuriinstitutsioonid ümberringi pulbitsevat

kunstieliu suruda oma hierarhilisse raamistikku. Miks ei võiks aga inimesed minna hämarasse ruumi osa saama mingist maailmanägemise viisist eelarvamustevabalt, teadmata, kas neid ootab kino, teater, koreograafia või muusika, või sünnib *performance* kõigi nende sõlmepunktis? Võib ju väita, et institutsioonide kohus ongi olla konservatiivsem igapäevasest kultuurielust. Ent kui ainsaks põhjuseks, miks hoida erinevad kunstialad üksteisest lahus, osutub see, et institutsioonidele on see mugav ja kasulik, jäävad nad oma ajale jalgu ja selle all kannatab kõige rohkem publik.

Eesti väikesel tantsumaastikul ongi Kanuti gildi tantsuteatri ümber koondunud erinevate valdkondade tegijad. Julgen arvata, et pika moderntantsu traditsiooni puudumisest on eesti kaasaegne tants ainult võitnud. Kaasaegse tantsu publikuks on enamasti noored, umbes 18–35-aastased inimesed. Kanuti tantsuteatri juhataja ja festivali peakorraldaja Priit Raua sõnul on publiku suur huvi teatri ja tantsu vastu kino madala staatuse teene meie ühiskonnas. Võib-olla tõesti. Seekordse festivali etendused läksid peaaegu alati pilgeni täis saalidele, keegi istus ikka treppidel – vaatajaid koondus festivalile tuhande viiesaja ringis. Publik oli tavapärasest emotsionaalsem, kirjum ja ka rahvusvahelisem. Kahtlemata on „Augusti tantsufestival“ ka kindla käega teostatud kuraatoriprojekt, mille keskmes Priit Raud koos paljude tantsijatega. Tiit Tuumalu soovitab

Rasmus Ölme „Rasmus Kosmos“.

(vt Postimees 9. IX 2005) tantsufestivalile tulevikuks veelgi „tugevamat selgroogu“ ja kuraatorikesksema positsiooniga programmi. Kuigi mul on tantsufestivali tegelikust ettevalmistamisest vähe aimu, oleks sellel tendentsil vaataja seisukohalt kindlasti oma ohud, kui festivali programmi üle otsustab ainult üks pea...

Järgnevalt räägin lühidalt etendustest, mida mul õnnestus näha.

Rootsi koreograaf Rasmus Ölme esitas oma eneseiroonilises ja ootamatult intiimses sooloetenduses „Rasmus Kosmos“ rea fiktiivseid jutustusi oma elust. Ilmselt kõlasid erinevad meediad, nagu video ja heli, tema töös tehniliselt hästi kokku ka seetõttu, et lavastus valmis osaliselt just Kanuti gildi saalis, kus

kunstnik sellel suvel residendina viibis. Sümbolse avalöögi festivalile andis Ölme etenduse lõpul, teatades publikule rockstaari kombel: *Now Stagedive!*, sööstes seejärel publiku sekka ja lastes pealtvaatajatel ennast kätel kanda.

Hispaanlanna Paz Rojo esindas traditsioonilisemat, „liikumise- ja keha-keskset tantsu“. Tema etendus koosnes kahest soolost – maskuliinsest ja feminiinsest, mees- ja naistantsija esituses. Need kaks võrdlemisi eraldi seisvat osa toimisid kooslusena ja andsid edasi suutmatust teineteise kõnetamisel (koreograafia väljendaski pidevat tõlkimisprotsessi) ning tänapäeva ühiskonna masohhismi ja enesehävituse teemasid. Rojo on „Augusti tantsufestivalil“ esinenud ka korra varem.

Paz Rojo
„Basic Dance“.
Pildil:
Cristian Duarte.

Martin Sookaela fotod

Eddie Laddi lihtsate vahenditega loodud lavastus „Sawn-off Scarface“ toimus tantsuetenduse formaati valatud lühifilmina. Selle vahega, et Brian de Palma „Scarface“ (1983), mis *fast forward*’iga läbi mängiti, oli tegelikult täispikk mängufilm ja etendusena oli see tihendatud viieteistkümne minutisse ja nõrkemiseni naljakasse komöödia formaati. Ladd naerutas publikut iseennast säästmata ja inglise huumor näis festivali kontekstis hästi toimivat. Kui nüüd

omakorda sellest etendusest täispikk mängufilm teha, saaks sellest toreda *cover*’i, või duubli duubli...

Kahest Eesti etendusest esimene, „Positsioonid“, tantsijate Krõõt Juuraku, Raido Mägi, Mart Kangro ja Merle Saarva ning saksofonist Ursula Saali ühisprojekt, uuris, kuidas suhestuvad ruumis ja ajas tantsijate ja muusikute rollid. Kuidas me tajume samasugust liikumist klassikalise ja popmuusika taustal ning elavas esituses ja makilindilt? Varem on

gitusse vaimustusse või seda peeti kummaliseks, masendavaks ja arusaamatuks. Võimalik, et vaimustuse eelduseks oli mingi spetsiifiline meelteseisund. Ma ei kahtlegi, et eraldi seisvate soolotendustena oleks tulemus olnud suurepärase, kuid kollaažina haakusid need tervikuks halvasti – etteasteid ei sidunud eriti miski ja esitajate ingliskeelset teksti oli enamasti raske jälgida. Sellest hoolimata leidis lavastus festivalil ka laiemat kõlapinda – kuuldavasti kutsuti „Müüt ja tegelikkus“ vähemalt ühele rahvusvahelisele festivalile.

Prantsuse koreograafi Xavier LeRoy nomaadlikku tantsutruppi kuulub kakskümmend neli tantsijat erinevaist Euroopa paikadest, kokku saadakse Berliinis ja festivalidele tulevad need tantsijad, kes parajasti saavad (eestlastest teevad trupis kaasa Mart Kangro ja Raido Mägi). Eriliste ambitsioonideta nime kandvat lavastust „Projekt“ esitati erandkorras Teater NO99 esinduslikes ruumides. Koreograaf üllatas sellega, et seadis vaatajad kõigepealt spordipubliku rolli. Veidi hiljem anti neile isegi vastasvõistkonna positsioon. Pidevalt muutuvate (rangete) reeglitega mängus vahetasid tantsijad mütse, seelikuid ja T-särke, et moodustada kooslusi ja samas üksteisest eristuda. Kusjuures tajusin teravalt, kuidas teadmine, et koreograafiks on molekulaarbioloog, paneb mind etendusest teistmoodi mõtlema, kui näiteks oleks teinud sportlasest koreograafi lavastus. Esinejate tegevuse viisid absurdini mängus jagatud punktid. Tantsijate ainulaadsus ja omanäolisus toodi rõhutatult esile lavastuse viimase osa moodustanud kostüümiparaadis, mis mõjus kerge šokina. Just siis, kui publik arvas etenduse lõppenud olevat, üllatused alles algasid.

Kui avaatenduseks oli hästi valitud publikunael, siis sama kehtis ka lõpuetenduse kohta ja festivali otsad tõmmati kokku n-ö pauguga. Jo Strømgren

Kompani õuduslavastus „The Hospital“ jutustas kolme haiglaõe paineterohkest igapäevaelust ilma ühegi patsiendita maahaiglas. Naistevahelised võimuvõimud ja lesbilised suhted muutis veelgi painavamaks näitlejate keelekasutus: nende kõneldud keelt tegelikkuses ei eksisteeri, see oli lavastuse tarvis välja mõeldud. Süžee tõi esile kummalise kontrasti: rääkides küll tegevusetusest, oli see üks tihedamaid, agressiivsemaid ja oma pikkuse kohta (seitsekümmend minutit) täistuubitud etendusi kogu festivalil. Kuidas selline emotsionaalne kõrgepingeline saavutati? Kuigi tantsijaid oli vaid kolm, koosnes trupp umbes viieteistkümnest professionaalist heli ja valguse, kostüümi, liikumise ja korralduse alal. „Valmis toode,“ arvas selle kohta üks tuttav, keda etenduse „liigne üleküpsetatus“ paistis häirivat. Sellegipoolest hakkas Eesti kontekstis iseäranis hästi tööle ka „The Hospitali“ teema, puudutades elavalt meie tervishoiusüsteemi kitsusi. Mõningasest eetilise tõe seoses selle lavastusega ma siiski päris üle ei saanud. Saalis oli ka väikesi lapsi, ja kuna etenduse õhkkond oli vägivaldne, siis ma loodan, et nende vanematel oli vähemalt eelinfot selle kohta, et tegemist on etendusega, mida näiteks alla 14-aastastele ei soovitata. Priit Raua arvates peaks vastava sõnumi andma festivali etenduste hiline algusaeg: kell üheksa õhtul. Samas aga kõigi ülejäänud etenduste puhul seda probleemi ei tekkinud. Pealegi, kuidas teisiti kasvatakski tantsufestival ja Kanuti gildi saal oma publikut?

MARGARET TALI (1980) on visuaalkultuuri uurija ja kriitik, kes on õppinud kunstiteooriat ja -ajalugu Eesti Kunstiakadeemias ja Helsingi ülikoolis. Varem on ta avaldanud artikleid ajalehe Eesti Ekspress kultuurilisas Areen ja ajakirjas kunst.ee.